

พลวัตวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

The Cultural Dynamics of Community Funeral Arrangement in Kosumphisai Sup-District
Municipality Kosumphisai District Mahasarakham Province.

นันทิยา ภูมิศรี¹ และธีระพงษ์ มีโฮง²

Nantiya Pumeesri¹ and Theerapong Meethaisong²

นิสิต ปริญญาโท คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master Student Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University

Corresponding Author Email: Nan.pumeesri@gmail.com

Received: 19 March 2023

Revised: 15 May 2023

Accepted: 19 May 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาพลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย และ 2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 20 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือการวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมา วิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดงานศพในอดีตของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ผู้คนนิยมจัดงานศพ ที่บ้านและนำศพไปเผายังเชิงตะกอนตามวัดที่อยู่ในเขตอาศัย งานศพในอดีตเน้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เมื่อมีการสร้างเมรุเผาศพโดยใช้ถ่านและสร้างศาลาพักศพ ทำให้ผู้คนค่อย ๆ เปลี่ยนมาเป็นการจัดประเพณีงานศพ ที่วัด ส่วนการจัดงานศพในปัจจุบันของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ความนิยมจัดประเพณีงานศพที่วัดมากขึ้น เพราะทุกวัด ในเขตเทศบาลได้มีการสร้างเมรุและศาลาพักศพที่สะดวกสบาย มีการปรับปรุงเมรุเป็นแบบไฟฟ้า ลดควันทำให้ชุมชนปลอดภัย และการให้ความหมายและคุณค่าในเรื่องของเวลาที่สัมพันธ์กับพิธีกรรม และ 2) ในเรื่องของวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกถึงสถานะภาพ ทางสังคมอันนำมาสู่วัฒนธรรมทุนนิยมและธุรกิจการจัดงานศพ กลายเป็นสินค้าในลักษณะมรดกพาณิชย์ ได้แก่ การจัดดอกไม้หน้าศพ การจัดเลี้ยงอาหาร การทำโลงศพ ที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของเจ้าภาพให้ได้รับความสะดวกสบาย รวดเร็ว และหรูหรา

คำสำคัญ: พลวัตวัฒนธรรม, การจัดงานศพ, ทุนนิยมและธุรกิจการจัดงานศพ

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the cultural dynamics of funeral arrangements in Kosumphisai sup-district municipality and 2. to study the process of becoming a funeral business in Kosumphisai sup-district municipality. It is a qualitative research. The research tools consisted of an interview form, an observation form, a recording group discussion form. The target group of the research consisted of 20 people who were selected by purposive sampling. The data gathered from research tools and related documents were analyzed in terms of content. The results showed that 1) People prefer to hold funerals at home and cremate

the bodies in the sediments of temples in residential areas. Funerals in the past emphasized the relationship of people in the community. in helping each other When a crematorium was built using charcoal and a burial pavilion make people gradually changed to a funeral tradition at the temple as for the current funeral arrangements of the community in Kosumphisai Sub-district Municipality The popularity of organizing more funeral traditions at temples Because every temple in the municipality has built a crematorium and a convenient burial pavilion. The crematorium has been improved to be electric. Reduce smoke, make the community pollution-free. and the meaning and value of time in relation to rituals and 2) in terms of objects to express the social status that led to capitalist culture and funeral business. Become a product in the form of a commercial death, including flower arrangements in front of the corpse 3. Catering food, coffin making that can meet the various needs of the host to be comfortable.

Keywords: Cultural Dynamics, Funeral Arrangements, Capitalism and Funeral Business

บทนำ

พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเป็นพิธีขั้นสุดท้ายของชีวิตถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้มีความหมาย เฉพาะผู้ที่ตายไปแล้วเท่านั้น แต่มีความสำคัญทั้งทางด้านสังคมและจิตใจแก่บรรดาญาติพี่น้องผู้ที่อยู่สืบวงศ์ตระกูล (ปราณี วงษ์เทศ, 2534, น.3) ในอดีตเมื่อมีคนเสียชีวิตลง ประเพณีงานศพเป็นไปอย่างเรียบง่าย คนในชุมชนต่างช่วยกันลงแรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ การประดับตกแต่งโลงศพ พิธีกรรมที่ต้องมีการสวด ต่างคนต่างช่วยกันหาสิ่งของที่จำเป็นในการประกอบพิธีกรรม ถือว่าเป็นงานใหญ่สำหรับชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมช่วยกันรับผิดชอบช่วยเหลือกัน โดยจัดงานศพให้เรียบร้อยดีงามตามจารีตประเพณีของแต่ละชุมชน (พิพัฒน์พงษ์ ฐานวาท, 2554, น.2) โดยเฉพาะสังคมชาวพุทธในอดีตที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการจัดพิธีกรรมงานศพจะมีมากใครสามารถหาอะไรได้ก็จะมาช่วยกัน เช่น การจัดการศพจะมีสัปเหร่อเป็นผู้จัดการศพ งานจัดเลี้ยงแขกที่มาในงานใครมีอะไรก็จะนำมาช่วยภายในงาน ได้แก่ มะพร้าว ข้าวสาร และอาหารอื่น ๆ เป็นต้น สำหรับงานที่ต้องใช้ฝีมือความสามารถด้านศิลปะ ได้แก่ การทำโลงศพ การประดับตกแต่งโลงศพ การจัดดอกไม้หน้าศพก็ต้องอาศัยผู้ที่มีศิลปะให้ความช่วยเหลือหรือแม้แต่ในช่วงระยะเวลาฌาปนกิจศพ ไม้พินที่ใช้สำหรับใช้เผาศพ คนในชุมชนต่างคนต่างเอามาโดยไม่คิดเป็นเงินหรือค่าจ้างแต่ประการใด (ธรรมพร สุขมี, 2559, น.1)

ระบบทุนนิยมได้แปรเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนเราให้เข้าไปสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ผ่านระบบตลาด การบริโภคผลผลิตต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะต้องได้รับการแลกเปลี่ยนกับเงินตรา ซึ่งเปลี่ยนไปจากวิถีการดำเนินชีวิตแต่เดิมซึ่งเป็นการผลิตเพื่อใช้เอง อิทธิพลเงินตราได้เข้ามาแปรเปลี่ยนเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เป็นการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนผลผลิตต่าง ๆ ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมจำเป็นต้องพึ่งพาเงินตรามากขึ้น (ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ, 2548, น.1) การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นมีความซับซ้อน ความเชื่อ วัฒนธรรม การปฏิบัติและพิธีกรรมถูกละเลยทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ เกิดการแข่งขัน เห็นแก่ตัวมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทุกอย่างกลายเป็นเชิงพาณิชย์ในชุมชนมากขึ้น ระบบทุนเน้นการบริโภคปัจเจกชนสุดโต่งและบุขการการแข่งขันให้ความสำคัญกับเงิน ระบบวิถีทุนได้ชักจูงให้เกิดการบริโภคฟุ่มเฟือย เช่น ตู้เพลง และมือถือ ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองน้อยลงมีหนี้สิน มีการแข่งขันกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้ง ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม ปัญหาสุขภาพ ครอบครัวและชุมชนถูกระทบกระเทือน คนในชุมชนเริ่มนิยมที่จะมีสัมพันธ์กับผู้มีเงิน โดยละทิ้งความสัมพันธ์ดั้งเดิมที่อยู่ในชุมชน ทำให้วัฒนธรรมชุมชนอ่อนแอ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2547, น.12)

ปัจจุบัน รูปแบบการจัดงานศพในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัยได้รับผลจากระบบทุนนิยมซึ่งนำมาสู่การกลายเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการจัดงานศพ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเพณีงานศพเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเพณีที่ได้รับผลกระทบจากระบบทุนนิยมในกระแสการบริโภคนิยม ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า การเปลี่ยนแปลงของงานศพในพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัยก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบทุนนิยมเป็นอย่างไร และงานศพได้ถูกทำให้เป็นธุรกิจได้อย่างไร โดยเลือกศึกษาพื้นที่งานศพของวัดในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย เพราะเห็นว่าการจัดงานศพดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงมีรูปแบบการจัดงานศพที่แตกต่างกันออกไปจากอดีต โดยเน้นในด้านของความสะดวกสบาย รวดเร็ว ดุติ และการจัดงานศพที่บ่งบอกถึงสถานะภาพทางสังคมของเจ้าภาพหรือผู้ตาย ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในงานศพในอดีตที่เปลี่ยนแปลงไป และเพราะเหตุใดงานศพจึงกลายเป็นวัฒนธรรมทุนนิยมในกระแสการบริโภคนิยมให้ธุรกิจการจัดงานศพเข้ามารับใช้พิธีกรรมงานศพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพลวัตวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและการเข้ามาของธุรกิจงานศพทำให้วัฒนธรรมการจัดงานศพเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย
2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย 1) ประชาชนชุมชนวัดใต้โกสุม จำนวน 3 คน 2) ประชาชนชุมชนวัดกลางโกสุม จำนวน 7 คน 3) ประชาชนชุมชนวัดสังข์ทองวนาราม จำนวน 7 คน และ 4) ประชาชนชุมชนวัดเกาะแก้ว จำนวน 3 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 **แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)** ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้น ตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานศพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน

2.2 **แบบสังเกต (Observation)** ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตภาคสนามในแต่ละครั้ง ในการเข้าร่วมงานศพภายในวัดโดยนำข้อมูลที่นำมาทำการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุม ตามประเด็นที่ต้องการและใช้การบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการบันทึกสภาพภูมิทัศน์ ประกอบกับการบันทึกภาพถ่าย เพื่อนำมาประกอบในการหาคำตอบของการวิจัย

2.3 **แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Dairy)** สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม สนทนาตามกรอบแนวคิดและความมุ่งหมายของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ได้คำตอบที่หลากหลายและเพื่อหาข้อยุติในประเด็นนั้น ๆ

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจที่จะสามารถนำมาอธิบาย และเชื่อมโยงกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทงานศพในภาคอีสาน เป็นต้น และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ 2.1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองในประเด็นที่เกี่ยวกับงานศพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 2.2) การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้

การสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดงานศพในบริเวณพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยที่ผู้วิจัยเข้าไปร่วมงานศพกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการกระทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความรับรู้การเข้าใจถึงปรากฏการณ์ประเพณีงานศพในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย และ 2.3) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกตลอดการสนทนากลุ่ม เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพลวัตวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การศึกษาพลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย

ผลการวิจัยพบว่า พลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การจัดงานศพในอดีตของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความสำคัญคือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการปกครองนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการส่วนอำเภอ ส่วนท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นศูนย์รวมของชุมชนที่มีวัดอันเป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจจำนวนมากถึง 5 วัด รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการศึกษา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันทางการศึกษาระดับประถม มัธยม โรงเรียนของภาครัฐและเอกชนทำให้ในเขตพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัยเป็นแหล่งรวมของผู้คนที่หลากหลายโดยเฉพาะข้าราชการระดับต่าง ๆ เข้ามาอยู่อาศัยในอำเภอโกสุมพิสัยจำนวนมาก ครั้นเมื่อบุคคลเหล่านี้เสียชีวิต จึงได้มีการจัดประเพณีงานศพอย่างสมเกียรติ สมฐานะของผู้วายชนม์ เพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีที่ได้สั่งสมไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิต การจัดประเพณีงานศพในอดีตมีการให้ความหมายและคุณค่าในเรื่องของพิธีกรรมแห่งความตายกับความเชื่อในสังคม หมายถึงการส่งผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ตามหลักปรัชญาของศาสนาพุทธ คนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัยนิยมจัดประเพณีงานศพที่บ้าน เนื่องจากเจ้าภาพได้ผ่อนคลายจากความเศร้าโศก มีความเชื่อว่าการจัดงานศพที่บ้านคือผู้ที่เสียชีวิตตามธรรมชาติ ส่วนผู้ที่เสียชีวิตที่ไม่เป็นไปตามวัฏจักรของชีวิต อาทิ ผู้ประสบอุบัติเหตุ ตายท้องกลม และฆาตกรรม จัดงานศพที่วัด ขึ้นตอนของการจัดงานศพจะแบ่งไปด้วยความเชื่อในเรื่องของภูตผีวิญญาณ และความเชื่อในเรื่องภพภูมิหน้า และการส่งผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ การจัดงานศพตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นการจัดงานศพตามหลักธรรมของศาสนาพุทธที่ว่าด้วยการใช้ชีวิตไม่ประมาท การกระทำของมนุษย์ส่งผลต่อบุญและบาปที่จะเกิดในภพภูมิหน้า เพื่อให้เข้าใจถึงชีวิตที่มีเกิดและมีดับ ตามวัฏจักรของชีวิตมนุษย์ ในแต่ละพิธีกรรมงานศพจะแบ่งไปด้วยปริศนาธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนที่สอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิต หนทางแก่การดับทุกข์และการเดินทางสายกลางตามหลักศาสนาพุทธ นอกจากนี้ การจัดงานศพเป็นการตอบแทนคนตายเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู ความรัก และอาลัยต่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เจ้าภาพจึงจะจัดงานศพซึ่งเป็นงานสุดท้ายของชีวิตผู้ตายเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณหรือการระลึกถึงคุณงามความดีที่ผู้ตายได้สั่งสมมาตลอดชีวิต ผ่านการช่วยเหลือ แบ่งปันสิ่งของ หรือวัตถุ癖ในการจัดงานศพ อีกทั้ง ยังตอบแทนคุณงามความดีในการเป็นผู้เข้าร่วมงานศพอีกด้วย เป็นต้น

อีกทั้ง การจัดงานศพในอดีต ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันในหมู่เครือญาติ ในเรื่องของการจัดเตรียมงานศพ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดงานศพเพื่อรองรับผู้ที่เข้าร่วมงานศพเพื่อแสดงความไว้อาลัยจะเป็นไปอย่างเรียบง่าย เพราะต่างคนต่างสรรหาวัตถุ癖 หรืออุปกรณ์มาช่วยงานศพ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น มั่นคง เพราะผู้ที่มาเข้าร่วมงานศพต่างคบหาสมาคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเนื่องจากญาติมิตรที่เข้ามาช่วยเหลืองานศพ ยังส่งผลให้เจ้าภาพได้รับความอบอุ่นใจ ไม่ว่าวุ่นใจและโดดเดี่ยว และทำให้

เจ้าภาพเกิดความรู้สึกสำนึกบุญคุณที่มีญาติมิตรคอยให้กำลังใจยามทุกข์ เมื่อถึงคราวที่ผู้อื่นประสบเหตุการณ์เช่นเดียวกัน เจ้าภาพต้องตอบแทนด้วยความไม่ตรีจิตในทำนองเดียวกัน เมรุเผาศพกับการปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมเมือง แสดงให้เห็นถึงการจัดประเพณีงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ได้รับเริ่มจากการเผาศพแบบเชิงตะกอนหรือที่เรียกกันว่าเมรุเผาศพชั่วคราว โดยใช้ไม้พืนในการเผาศพ เชิงตะกอนจะจัดตั้งอยู่บริเวณริมกำแพงของวัด งานศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านและนำศพมาเผาที่วัด ต่อมาเมื่อมีการจัดสร้างเมรุและศาลาพักศพ ประกอบกับชุมชนมีการขยายตัวบ้านเรือนมีความแออัดก็เริ่มมีการเปลี่ยนการจัดตั้งงานศพที่บ้านมาเป็นจัดงานศพที่วัด ซึ่งทำให้เจ้าภาพมีความสะดวกสบายและเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยม เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของความเป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโต จึงส่งผลให้เกิดธุรกิจที่เข้ามาช่วยเหลือความสะดวกสบายในการจัดงานศพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

1.2 การจัดงานศพในปัจจุบันของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย การจัดประเพณีงานศพปัจจุบันภายในวัดสังข์ทองวนาราม และวัดกลางโกสุม โดยทั่วไปผู้ที่เข้ามาจัดงานศพเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปจนถึงบุคคลธรรมดา จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสของทั้งสองวัดได้บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่า สถิติการจัดงานศพภายในวัด ประมาณ 6 - 10 ศพต่อเดือน ด้วยเหตุผลที่คนในของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัยนิยมจัดตั้งงานศพภายใน 2 วัด เนื่องจากมีการอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าภาพตั้งแต่มาติดต่อขอจัดงานศพภายในวัด ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสถานที่ที่สามารถรองรับงานศพของบุคคลสำคัญในอำเภอโกสุมพิสัย อุปกรณ์สำหรับการประกอบพิธีกรรม การบริการ ตั้งแต่เริ่มนำศพมาไว้ที่วัดจนถึงการเก็บอัฐิ จะกำหนดชัดเจนให้กับผู้ที่จัดงานศพได้เข้าใจและทำถูกต้องตามหลักศาสนาตลอดทั้งการปฏิบัติตามกฎของวัด ซึ่งนับว่าแตกต่างจากอดีตที่จัดงานศพที่บ้าน มีการได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และจัดงานศพด้วยตนเอง โดยในสังคมเมืองปัจจุบัน เน้นความสะดวกสบายในการจัดงานศพที่เจ้าภาพใช้เงินซึ่งเป็นตัวกลางในการซื้อบริการจัดงานศพ และการจัดงานศพในปัจจุบันจึงได้ให้ความหมายและคุณค่าในเรื่องของเวลา โดยการจัดงานศพส่วนใหญ่เจ้าภาพจะเลือกเวลาที่แขกผู้ร่วมงานสะดวกมาร่วม และระยะเวลาที่จัดงานศพส่วนใหญ่จะไม่เกิน 3 วัน เนื่องจากการเดินทางของญาติที่อยู่ต่างจังหวัดสะดวกมากขึ้นมีตัวเลือกสำหรับการเดินทางที่หลากหลาย ทำให้การจัดงานศพไม่ใช่เวลานานในการรอญาติพี่น้องเหมือนในอดีต จะเห็นได้ว่าเวลาเข้ามาให้ความหมายและคุณค่าพิธีกรรม เป็นสิ่งที่เกิดคู่กันในการประกอบพิธีกรรมในปัจจุบัน เพื่อกำหนดเวลาให้งานศพมีความเป็นระเบียบแบบแผน และสะดวกรวดเร็วแก่ผู้ที่มาเข้าร่วมงานศพและเจ้าภาพ และให้ความหมายและคุณค่ากับวัตถุ ในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบในงานศพจะเริ่มต้นตั้งแต่วันรดน้ำศพ จนถึงวันฌาปนกิจมีการนำดอกไม้มาประดับเมรุเป็นการให้เกียรติแก่ผู้วายชนม์ และบ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมของผู้ตายหรือเจ้าภาพงานศพล้วนแล้วแต่มีความตั้งใจให้งานศพที่เกิดขึ้นอย่างสมเกียรติมากที่สุดแก่ผู้ตายในช่วงระยะเวลาสุดท้ายของชีวิต

2. การศึกษากระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย มีการประกอบสร้างพื้นที่ทางกายภาพให้เป็นธุรกิจ ศาลาในอดีตเป็นเพียงที่พักพิงสำหรับจัดตั้งงานศพโดยเจ้าภาพจะดูแลตัวเอง จัดการงานศพด้วยตนเองทางวัดเพียงแค่มิพื้นที่เพื่อตั้งงานศพ แต่ในปัจจุบันทางวัดได้มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจัดงานศพ การเผาศพ สถานที่รวมไปถึงอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในงานศพ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเจ้าภาพงานศพ วัดมีการพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสถานที่ มีการสร้างศาลาเพื่อรองรับงานศพ สร้างห้องน้ำเพื่อบริการประชาชน ส่วนหนึ่งที่ทำให้วัดมีการพัฒนาและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ก็มาจากการที่เจ้าภาพที่ต้องการอุทิศบุญกุศลให้กับผู้ตายด้วยการบริจาค เช่น การต่อเติมศาลา การปรับปรุงห้องน้ำ การมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก็มาจากการบริจาคจากงานศพทั้งสิ้น ในส่วนของธุรกิจที่เข้ามาประกอบสร้างงานศพให้เป็นมรรณาพาณิชย์ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงศิลปะโลศพนั้นได้เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและค่านิยมของคนไทยในยุคสมัยปัจจุบัน วิธีการทำโลศพก็ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยปัจจุบัน โลศพได้พัฒนามาจนถึงในยุคปัจจุบันที่ต้องแข่งกับเวลา ความสะดวกสบาย และเงินเป็นสิ่งสำคัญ โลศพก็เช่นเดียวกัน ยังมีลวดลาย สีส้นหรือยิ่งใหญ่ จะแสดงให้เห็นถึงความมีฐานะ

ของบุคคล หรือครอบครัว นอกจากนั้น ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตโรงศพเพื่อให้ทันต่อความต้องการของลูกค้าที่สังเกตได้คือการติดลดตายในปัจจุบัน ใช้ลายสกรีนลงบนสติ๊กเกอร์และนำไปติดลงบนตัวโลงนั้นสามารถทำได้รวดเร็วกว่าในอดีตเป็นอย่างมากทำให้ในปัจจุบันโรงศพจึงมีลดตายที่สวยงามมากขึ้น ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ของคนทำโรงศพ ทำให้โรงศพมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นการบริการโรงศพ จะแล้วแต่ความต้องการของลูกค้าว่าอยากจะได้โรงศพขนาดไหน ก็สี ทางร้านจะผลิตตั้งไว้ให้ลูกค้าสามารถเลือกได้เลยในเวลาที่ต้องการทำให้โรงศพตอบสนองลูกค้าได้อย่างชัดเจนตามที่ลูกค้าต้องการ

ตลอดจน การจัดดอกไม้งานศพเป็นการสะท้อนสถานะทางสังคม การจัดดอกไม้ในงานศพถือว่าเป็นหน้าเป็นตาให้กับงานศพ ปัจจุบันการจัดดอกไม้หน้างานศพมีทางเลือกในการจัดแบบกอและแบบสวน โดยมีการใช้ของตกแต่งเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับงานศพ อีกทั้งยังมีการบริการตกแต่งศาลา และการจัดดอกไม้หน้าเมรุเผาศพให้ในวันฌาปนกิจ โดยเจ้าภาพตั้งงบประมาณจัดงานศพทางร้านรับจัดดอกไม้ในงานศพจะออกแบบให้เจ้าภาพและบริการอย่างรวดเร็วให้ทันพิธีกรรม ยิ่งงานศพดอกไม้เยอะและจัดดอกไม้ดูดีมีความหรูหราเพื่อบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมของเจ้าภาพและผู้ตาย โดยธุรกิจที่เกี่ยวกับงานศพนั้นเริ่มจากการขอช่วยจนกลายเป็นการทำธุรกิจเต็มตัว โดยมีช่องทางในการให้บริการจากคนรู้จัก การบอกปากต่อปาก และการโฆษณาออนไลน์ อีกทั้งยังมีการให้บริการ การจ้างเหมาเฉพาะวัน หรือตลอดการจัดงานศพ ขึ้นอยู่กับการตกลงกับเจ้าภาพและธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดงานศพ คุณภาพของงานศพจะขึ้นอยู่กับราคาที่เจ้าภาพจ่าย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพลวัตวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย พบว่า เมรุเผาศพกับการปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมเมือง แสดงให้เห็นถึงการจัดประเพณีงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ได้ริเริ่มจากการเผาศพแบบเชิงตะกอนหรือที่เรียกกันว่าเมรุเผาศพชั่วคราว โดยใช้ไม้พินในการเผาศพ เชิงตะกอนจะจัดตั้งอยู่บริเวณริมกำแพงของวัด งานศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านและนำศพมาเผาที่วัด ต่อมาเมื่อมีการจัดสร้างเมรุและศาลาพักศพ ประกอบกับชุมชนมีการขยายตัวบ้านเรือนมีความแออัดก็เริ่มมีการเปลี่ยนการจัดตั้งงานศพที่บ้านมาเป็นจัดงานศพที่วัด ซึ่งทำให้เจ้าภาพมีความสะดวกสบายและเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยม เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของความเป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโตจึงส่งผลให้เกิดธุรกิจที่เข้ามาช่วยเหลือความสะดวกสบายในการจัดงานศพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย พบว่า การจัดงานศพในรูปแบบวัฒนธรรมทุนนิยมและธุรกิจการจัดงานศพมีการประกอบสร้างพื้นที่ทางกายภาพให้เป็นธุรกิจ ศาลาในอดีตเป็นเพียงที่พักพิงสำหรับจัดตั้งงานศพโดยเจ้าภาพจะดูแลตัวเอง จัดการงานศพด้วยตนเองทางวัดเพียงแค่มียี่เพี้ยนที่เพื่อตั้งงานศพ แต่ในปัจจุบันทางวัดได้มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจัดงานศพ การเผาศพ สถานที่รวมไปถึงอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในในงานศพ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเจ้าภาพงานศพ ศิลปะโรงศพมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและค่านิยมของคนไทยในยุคสมัยปัจจุบัน วิธีการทำโลงก็ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยปัจจุบัน โรงศพได้พัฒนามาจนถึงในยุคปัจจุบันที่ต้องแข่งกับ เวลา ความสะดวกสบาย และเงินเป็นสิ่งสำคัญ โรงศพก็เช่นเดียวกัน ยังมีลดตาย สีสนหรือยิ่งใหญ่ จะแสดงให้เห็นถึงความมีฐานะของบุคคล หรือครอบครัว การจัดดอกไม้ในงานศพเป็นการสะท้อนสถานะทางสังคม การจัดดอกไม้ในงานศพถือว่าเป็นหน้าเป็นตาให้กับงานศพ ปัจจุบันการจัดดอกไม้หน้างานศพมีทางเลือกในการจัดแบบกอและแบบสวน โดยมีการใช้ของตกแต่งเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับงานศพ อีกทั้งยังมีการบริการตกแต่งศาลา และการจัดดอกไม้หน้าเมรุเผาศพให้ในวันฌาปนกิจ โดยเจ้าภาพตั้งงบประมาณจัดงานศพทางร้านรับจัดดอกไม้ในงานศพจะออกแบบให้เจ้าภาพและบริการอย่างรวดเร็วให้ทันพิธีกรรม ยิ่งงานศพดอกไม้เยอะและจัดดอกไม้ดูดีมีความหรูหราเพื่อบ่ง

บอกถึงสถานะทางสังคมของเจ้าภาพและผู้ตาย โดยธุรกิจที่เกี่ยวกับงานศพนั้นเริ่มจากการขอช่วยจนกลายมาเป็นการทำธุรกิจเต็มตัว โดยมีช่องทางในการให้บริการจากคนรู้จัก การบอกปากต่อปาก และการโฆษณาออนไลน์ อีกทั้งยังมีการให้บริการ การจ้างเหมาเฉพาะวัน หรือตลอดการจัดงานศพ ขึ้นอยู่กับการตกลงกับเจ้าภาพและธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดงานศพ คุณภาพของงานศพจะขึ้นอยู่กับราคาที่เจ้าภาพจ่าย

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพลวัตวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาพลวัตทางวัฒนธรรมการจัดงานศพของชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย พบว่า ประเพณีงานศพไทยพุทธในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ทำให้การจัดงานศพไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากคนใกล้ชิดสนิทสนมได้ดังเดิม การจัดงานศพที่บ้านจึงกลายเป็นความยุ่งยากของคนในสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับปัญญา เลิศสุขประเสริฐ (2548, น.3) เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง การจัดงานศพไม่สามารถพึ่งพาคนใกล้ชิดได้ดังเดิม การหาคนมาช่วยจัดงานศพที่บ้านทำได้ยากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับงานศพความสะดวกสบายและการประหยัดเวลาในการจัดงานศพเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมสมัยใหม่มากกว่า จึงทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณี งานศพในปัจจุบันที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเข้ามาในชีวิต เพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตของคนสมัยใหม่ คือความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเลือกออกแบบรูปแบบประเพณีงานศพได้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพงานศพ หรือการสั่งเสียของผู้วายชนม์แบบสำเร็จรูป ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเพราะรูปแบบวัฒนธรรมทุนนิยมและธุรกิจการจัดงานศพที่เข้ามามีบทบาทในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ได้เริ่มจากการเผาศพแบบเชิงตะกอนหรือที่เรียกกันว่าเมรุเผาศพชั่วคราว มามีการจัดสร้างเมรุและศาลาพักศพ ประกอบกับชุมชนมีการขยายตัวบ้านเรือนมีความแออัดก็เริ่มมีการเปลี่ยนการจัดตั้งงานศพที่บ้านมาเป็นจัดงานศพที่วัด ซึ่งทำให้เจ้าภาพมีความสะดวกสบายและเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยม จึงส่งผลให้เกิดธุรกิจที่เข้ามาช่วยเหลือความสะดวกสบายในการจัดงานศพเพิ่มมากขึ้นปัจจุบันยังการจัดประเพณีงานศพนั้น ยิ่งจัดยิ่งใหญ่เท่าไรถือเป็นการแสดงออกทางฐานะของคณะเจ้าภาพหรือผู้ตาย เพื่อการแข่งขันความมีหน้ามีตาในสังคมส่งผลให้คนในสังคมได้รับวัฒนธรรมที่เป็นสังคมบริโภคนิยม การจัดงานศพในปัจจุบันทำให้เกิดค่านิยมที่พุ่งเพื่อในการใช้จ่ายเงินเพื่อแลกกับความสะดวกสบาย ง่าย สำเร็จรูปในการจัดงานศพ โดยให้ความหมายงานศพเป็นการแสดงออกทางสังคม ค่านิยมที่ชี้วัดความหรูหรามากกว่าความหมายของการสูญเสียและโศกเศร้าของญาติมิตร อีกทั้งยังลดขั้นตอนพิธีกรรมตามแบบศาสนาพุทธในปัจจุบัน

2. ศึกษากระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพในชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย พบว่า การจัดประเพณีงานศพในเขตชุมชนเทศบาลโกสุมพิสัยอาจเรียกได้ว่า “มรดกพาณิชย์” เป็นการจัดการงานศพแบบครบวงจรสำหรับเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อาจจะไม่เต็มรูปแบบมากนักภายในธุรกิจเดียว โดยมีการทำธุรกิจ จัดงาน จ้างเหมา เช่า และการบริการ แต่แยกออกเป็นการบริการในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของทางวัดเป็นสถานที่สำคัญในการจัดประเพณีงานศพ ที่เป็นในเรื่องของสถานที่ พิธีกรรม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในงานศพทั้งที่เป็นสิ่งของที่ใช้ในการประกอบ พิธีกรรมและการจัดงานศพ จนกระทั่งรวมไปถึงเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าภาพ ในส่วนของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานศพ แบ่งออกเป็นร้านโลงศพ ร้านดอกไม้ และแม่ครัวทำอาหารในงานศพ และอื่น ๆ พบว่า การเปลี่ยนแปลงศิลปะการตกแต่งโลงศพในปัจจุบัน ลวดลายบนโลงศพเป็นลายไทยพื้นฐานแบบดั้งเดิม โดยผลิตลวดลายจากพลาสติก และการสกรีนลวดลายลงบนสติ๊กเกอร์เพื่อให้ง่ายต่อการติดลวดลายบนโลงศพโดยการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการประดิษฐ์ เพื่อลดระยะเวลาในการตกแต่งและผลิตโลงศพในปัจจุบัน สอดคล้องกับวันสันต์ ภูเกิดพิมพ์ (2550, น.7) ว่าโลงศพยังมีการตกแต่งลวดลายต่าง ๆ เพื่อให้โลงศพมีความสวยงามมากขึ้น เช่น การตกแต่งลายเทพ

พนม นางฟ้า กนกลายไทย เมฆหรือจันทร์ที่ป็น เป็นลายนูนต่ำ และการตกแต่งด้วยกระดาษทอง กระดาษเงินหรือกระดาษสีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการ พัฒนาเอาพรหมสีต่าง ๆ และผ้าลูกไม้มาใช้ในการประดับตกแต่งขอบโค้งอีกด้วย ลูกค้าสามารถเลือกสรร โรงศพได้ตามความต้องการเพื่อตอบสนองความต้องการของการบริโภคของสังคมไทยพุทธสมัยใหม่ จึงทำให้ธุรกิจร้านค้าที่เข้ามาให้บริการงานศพเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานศพกลายเป็นสินค้า เพราะธุรกิจร้านค้าเข้ามาจับตลาด ทำให้งานศพในปัจจุบันดำเนินไปอย่างสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เพราะในแต่ละกระบวนการต่างล้วนใช้เงินที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการของรูปแบบธุรกิจที่ใช้เงินตรา ประเพณีงานศพถูกทำให้กลายเป็นสินค้า จากการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมไทยปัจจุบันที่ได้เข้าสู่ยุคทุนนิยม ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ และค่านิยมเพื่อตอบสนองรูปแบบวิถีชีวิตของคนในยุคบริโภคนิยมที่นิยมที่มีการดำรงชีวิตแบบปัจเจกบุคคล การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการช่วยเหลือที่มีการหวังผลตอบแทน มากกว่าการช่วยเหลือโดยที่ไม่หวังผลสิ่งใด รวมถึงการที่คนในสังคมมีชีวิตที่เร่งรีบมากขึ้นทำให้การจัดงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตเกิดขึ้นในรูปแบบของการจัดทำเป็นรูปแบบสำเร็จรูป เช่น การจัดงานเกี่ยวกับงานศพ การจัดงานเกี่ยวกับงานมงคล เป็นต้น (กาญจนา รัตนพันธ์, 2552, น.3) จึงทำให้การจัดงานศพในปัจจุบันมีความ สะดวกสบาย รวดเร็วและหรูหรา เพื่อการจัดงานศพให้สมเกียรติให้กับผู้ตาย หรือเจ้าภาพงานศพในสังคมปัจจุบันพิธีกรรมงานศพได้เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมไทยพุทธสมัยใหม่ที่มีการจัดจ้าง การทำธุรกิจ และให้บริการภายในงานศพอย่างครบวงจร เพื่อความสะดวกสบายของเจ้าภาพงานศพ สอดคล้องกับ Yuiinakamura (1996; อ้างถึงในกาญจนา รัตนพันธ์, 2552, น.20) ที่กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยมไว้ว่าสังคมปัจจุบันแปรเปลี่ยนเป็นการดำรงชีวิตแบบปัจเจกบุคคล ต่างคนต่างอยู่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการช่วยเหลือที่มีการหวังผลตอบแทนมากกว่าการช่วยเหลือโดยที่ไม่หวังผลสิ่งใด รวมถึงการที่คนในสังคมมีชีวิตที่เร่งรีบมากขึ้น ทำให้การจัดงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตเกิดขึ้นในรูปแบบของการจัดทำเป็นรูปแบบสำเร็จรูป จึงทำให้การจัดประเพณีงานศพในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการให้คุณค่าและความหมายที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ซึ่งในปัจจุบันความสัมพันธ์ได้จากการใช้ตัวเงินในการซื้อหา จึงทำให้ประเพณีงานศพที่ยังดำรงอยู่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนของสินค้า วัตถุ และการบริการที่มีการซ้อนทับกันในเรื่องขององค์ประกอบของเวลา วัฒนธรรมและสังคม เมื่อมีช่องทางการนำเสนอสินค้าและมีบริบทที่เหมาะสมสำหรับการซื้อขาย อย่างมรรณพานิคมที่เข้ามาอำนวยความสะดวกในงานศพสิ่งของเหล่านั้นก็จะกลายเป็นสินค้าได้ด้วยตนเอง (Appadurai, 1989)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

1.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นธุรกิจการจัดงานศพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย สามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสม โดยสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันนำไปสู่การจัดประเพณีงานศพได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมของพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้คนในงานศพที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมไปถึงการศึกษาการจัดงานศพของคนที่มีกำลังทรัพย์น้อยหรือไม่เพียงพอสำหรับการจัดงานศพในบริบทของชุมชนเมือง

2.2 ควรมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยการจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันต่อไป เพื่อจะได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดอื่น ๆ หรือตอบรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ช่วยขัดเกลา ให้ความรู้ คอยชี้แนะแนวทางผู้วิจัย ทั้งในเรื่องของการทำวิจัย การเขียน ตลอดจน การเอาใจใส่ทุกรายละเอียดของงานด้วยประสบการณ์ของท่าน ทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้จนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้วิจัยที่สามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย ขอขอบคุณ บุคคลผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทุกท่าน และเพื่อนนิสิตร่วมห้องที่คอยช่วยเหลือตลอดมาสุดท้ายขอขอบคุณทุกแรงบันดาลใจที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ใจที่เคารพรัก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รัตนพันธ์. (2552). *ชุมชนชาวนาทำมกลางกระแสบริโกคินิยม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2546). *ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมพร สุขมี. (2559). *ประเพณีงานศพ: กระบวนการกลายเป็นสินค้าภายใต้กระแสบริโกคินิยม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). *พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง&คอป.
- ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ. (2548). *กระบวนการกลายเป็นสินค้าของพิธีกรรมงานศพ*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ. (2554). *ศึกษาความเปลี่ยนแปลงการจัดการงานศพของชาวพุทธ กรณีศึกษาบ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอปราง จังหวัดพะเยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสันต์ ภูเกิดพิมพ์. (2550). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำโลงศพเพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Appadurai, Arjun. (1989). *Social Life of Things*. Commodities in Cultural Perspectives.